

סימן מא

נח לא הקריב קרבן תודה

קז-כב) ויזבחו זבחי תודה, גם זה שעמד בצער הגדול והעולם אבד והוא נמלט.

ובשפתי צדיק אות ל"ג העיר דכיון דהיו הבהמות הטהורות שבעה כדי להקריב מהן קרבן, א"כ למה לא הקריבן בהיותו בתיבה. והשיב דאף מזבח במה צריך שיהיה מחובר באדמה ובתיבה הי' חסר חיבור המזבח לאדמה, עי"ש. וכ"ה ברמב"ם בסה"מ מ"ע כ'. אך תי' זה הוא רק למ"ד דבמה צריכה מזבח בזבחים ק"ח ב', עי"ש. ולפי האמור דהיו הקרבנות בגדר הודאה על הנס – מובן הא דהקריבם רק בצאתו מן התיבה. ועוי"ל דרצה להקריב במקום המקדש, ועי' מש"כ לעיל בר"ס ל"ט].

ועי' רש"י כת"י מנחות סוף ע"ט ב' ד"ה תודת חובה, כגון מפרש בים והיוצא בשיירא וחולה שניצל מחליו וחבוש שיצא מבית האסורים, דאמרי' בברכות (נ"ד ב') ארבעה צריכים להודות דכתיב בהו ויזבחו זבחי תודה, בס' תהילים, ע"כ. והיינו דמן הדין הוא להודות על הנס עי' הבאת קרבן תודה.

[ולהלן מו-א ויסע ישראל וכל אשר לו ייבא בארה שבע ויזבח זבחים

א. ויקח מכל הבהמה הטהורה ומכל העוף הטהור ויעל עולת במזבח = ח-כ. ובגדר קרבנות אלו כ' במשך חכמה להלן טו-ט עגלה משולשת, יתכן כי אדם הראשון המשילו הקב"ה על הצומח לאכלו ולכלותו לצרכו, והקריב קרבן. ולנח התיר הבע"ח, לכן הקריב קרבן כו', עי"ש.

מבואר מדבריו דגדר הקרבת הקרבנות עי' נח הי' להודות ע"כ שהתיר לו הקב"ה את הבע"ח לאכילה, דומיא דקרבנות דאדם הראשון שהיו בתורת הודאה על שניתן לו את הצומח לאכילה. ועי' מש"כ לעיל בסי' ל"ד אות א'.

אך איתא בפרקי דר"א פכ"ג ישב נח וחשב בלבו ואמר הקב"ה הצילני ממי המבול והוצאני מן המסגר הזה ואיני חייב להקריב לפניו קרבן ועולות, מיד הביא נח ממין בהמה טהורה שור וכבש כו', עי"ש. וכ"כ בצרור המור דבנה מזבח להשם על הטובות שגמלו ושהצילו מהמבול.

ונראין הדברים דהקרבן שהקריב נח הי' להודות על הנס שניצל ממי המבול. וכמו שכ' בחזקוני ויעל עולות, כדרך יורדי הים באניות כדכתיב (תהלים

לאלקי יצחק אביו. ובפי' הטור הארוך כ' זבח זבחי תודה על שבא מן הדרך. ובתוס' השלם אות ד' כ' עשה שם זבחים דכתיב (תהילים נ-כג) זבח תודה יכבדוני, על הנס ששמע שיוסף חין].

ועי' מנחות ס"ד ב' הנהו תלת נשי דאייתו ג' קנין חדא אמרה לזיבתי וחדא אמרה לימתי כו' שמא בזוב סיכנה כו' וכולהו עולות נינהו, עי"ש. והיינו שהביאו עולות העוף להודות על הנס. וצ"ל דאיירי בעניות דלא הי' להם אפשרות להביא קרבן תודה שאינו בא מן העוף, וזהו שהביאו עולת העוף. ובפי' רגמ"ה ערכין י"א ב' ד"ה עולת נדבת צבור, שנעשה להן נס ונתנדבו להביא עולה עי"ש. וצ"ל משום דאין תודה באה בצבור לפי' הביאו הצבור קרבן עולה. ועי' משנת חיים שמות סי' מ"ו ענף ב'.

אלא דהעירו דא"כ למה נח הביא עולות כדי להודות על הנס ולא הביא קרבן תודה. ובשלמא למ"ד בזבחים קט"ז א' דאין ב"נ מביא שלמים אלא עולות, ניחא שהביא רק עולות ולא קרבן תודה, דאין ב"נ מביא רק עולה. אבל למ"ד שם דב"נ מביא אף שלמים ולא רק עולה, ומסתמא יכול גם להביא קרבן תודה דמ"ש, א"כ למה נח לא הביא קרבן תודה כדי להודות על הנס שנעשה לו.

וראיתי מתרצים דבסנהדרין נ"ט ב' אמר רב יהודה אמר רב אדם הראשון לא הותר לו בשר לאכילה דכתיב (לעיל א-כט) לכם יהיה לאכלה ולכל חית הארץ,

ולא חית הארץ לכם, וכשבאו בני נח התיר להם שנאמר (להלן ט-ג) כירק עשב נתתי לכם את כל, עי"ש. ונמצא דכאשר נח יצא מן התיבה עדיין הי' אסור לו לאכול בשר דהאי קרא נאמר אח"כ. וזהו שנח לא הביא קרבן תודה דהא בלאו הכי לא היה יכול לאכלו.

אך לכאורה א"א לומר כן, דהא בזבחים קט"ז א' אתו להוכיח מדכתיב (לעיל ד-ד) והבל הביא גם הוא מבכורות ומחלבהן, דהביא שלמים. אף שהי' אסור באכילת הבשר, וא"כ מה שיך שיביא שלמים.

ועי' בפי' המיוחס להר"ח שם דגם למ"ד דב"נ מביא שלמים, מ"מ אינם נאכלין לו, ומקטירין האימורים ושאר הבשר נשרף. ולכן י"ל דאף דהבל הי' אסור באכילת בשר יכול הי' להביא שלמים דבלאו הכי אין שלמי בני נח נאכלין. וא"כ גם נח הו"ל להביא קרבן תודה למ"ד דב"נ מביא שלמים, כדי להודות על הנס שהי' לו בהיותו י"ב חדש ע"פ המים.

[ובפי' הטור הארוך שם כ' והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלבהן, מה שלא נזכר בו ויבן מזבח ולא ויעל עולות כמו בנח, פי' ר"י קמחי כי לא הותר לו שחיטת בשר ועד שהותר לנח לא העלו עולות, עי"ש. וצ"ע דהא היתר אכילת בשר נאמר בתורה לאחר שנח בנה מזבח והעלה עולות כמו שני].

מיהו בירושלמי מגילה פ"א הי"א משמע דאכילת הבשר הותר לנח מיד בצאתו מן התיבה, ואף כי הפסוק המתיר נאמר בתורה אח"כ, כ' בשי"ק ומראה"פ שם דאין מוקדם ומאוחר בתורה. והובא לעיל בסי' ל"ד אות א'. ולפ"ז גם א"א לומר את התי' הנז' בהא דנח לא הביא קרבן תודה, הואיל ואכילת הבשר היתה אסורה עליו, דבזמן הקרבת קרבנותיו כבר הי' מותר לו אכילת בשר].

ב. סנהדרין נ"ו ב' אכל תאכל (בראשית ב-טז) ולא אבר מן החי, ובתוס' כ' והא דאמרינן לקמן דלא הותר לאדם הראשון בשר לאכילה, היינו להמית ולאכול, אבל מתה מאליה שריא, ואתא לאפוקי אבר מן החי דאפילו נפל מאליו אסור.

ובטעם הדבר דרק להמית ולאכול נאסר להם ולא כאשר מתה מאליה, ב"הרמב"ן לעיל א-כט דמעיקרא הי' לבע"ח זכות קיום עצמית כמו לבני האדם, ולכן הי' אסור להמית אותם כדי לאוכלם, אבל לאחר המבול כל זכות קיום הבע"ח הוא רק לצורך האדם, ולכן הותר לאדם להמיתם כדי לאכלם, עי"ש באורך. ועי' במשך חכמה להלן ט-ג. ולעי' סי' ל"א אות ב'.

ולפ"ז י"ל דהואיל והא דנאסר להמית הבע"ח כדי לאכול את בשרם היינו הואיל ואין הבע"ח משועבדים לאדם אלא יש להם זכות קיום עצמית, הרי כ"ז

הוא דאין להמית אותם לצורך אכילתו, אבל אם מקריבם לגבוה – לא נחשב דממית בע"ח לצורך האדם, וודאי מותר היה להביאם לקרבן כמו שמצינו דהקריבו הראשונים קרבן אף שהי' אסור להם להמית כדי לאכול, הואיל ובהבאת הקרבן נחשב דהמית אותם לצורך גבוה ולא לצורך האדם. ועי' ערול"נ שם, וכלי חמדה פ' בראשית אות ג'.

המלכות

ולפיכך הי' נראה דאם הביא קרבן לגבוה היה מותר להם לאכול ממנו דהא לא נחשב דהמיתם לצורך אכילתו, אלא משולחן גבוה זוכה באכילתו. ונמצא דנח הי' יכול להביא קרבן תודה ולאכול מהקרבן, אף שהי' אסור לו להמית בע"ח כדי לאכול את בשרו.

[מיהו בפ"י הרד"ק לעיל ד-ד מבואר דאדם הראשון דנאסר באכילת בשר הוא אף בבשר קרבן, ולכן כ' דלמ"ד דהבל הביא שלמים, לא אכלו דהוא אסור באכילת בשר, אלא הניח הבשר לאכילת חיות ועופות. וצ"ל דמפרש דהא דהיו אסורים באכילת בשר אינו דוקא להמית ולאכול, אלא אף במתה מאליה היו אסורים באכילה הבשר. ולפ"ז י"ל דכמו כן היו אסורים באכילת בשר קרבן. אבל אם נימא דכל האיסור באכילת בשר היה להמית ולאכול, י"ל דאכילת בשר קרבן היתה מותרת להם כמו שנ'].

וביד רמה שם מבואר דהי' אסור לו

לאכול בשר מכל וכל ולא רק להמית כדי לאכול, אך גדר האיסור כמו דאין לעבד רשות לאכול משל אדונו ללא רשותו, ומה שקיבל רשות קיבל ועל בשר לא קיבל רשות. ועי"ש שכ' דלפ"ז לא הי' נענש במיתה על אכילת בשר, ולכן הוצרך להזהירו על אבר מן החי דאם יאכל ממנו יתחייב מיתה.

ועי' בחמדת ישראל עמ' 172 דבי' בכוונתו דהוי הכל משל גבוה, והק' על ד' רש"י בריש ויקרא דאדם הראשון לא הקריב מן הגזל, והיינו דהכל הי' שייך לו, והא אדרבה הכל הי' שייך לגבוה. ותי' ע"פ החת"ס בשו"ת או"ח סי' ק"פ דא"צ בקרבן להביא משלו אלא רק שלא יהיה משל אחרים, וזה לא נחשב משל אחרים עי"ש.

וגם לפ"ז י"ל דכל איסור אכילת הבשר הוא כאשר אוכל בשר חולין דלא ניתן לו רשות לאכילתו מאדונו, אבל כאשר מביא קרבן ומדיני הקרבן לאוכלו, נחשב דקיבל רשות ע"כ דהא זהו דינו וזהו מצוותו. וא"כ אכתי הי' יכול נח להביא קרבן תודה ולאכול את בשרו דמשלחן גבוה קא זכי, ולהודות עי"ז על הנס.

ג. ובהא דאמרו דהי' אסור לאדם הראשון לאכול בשר, הק' בגמ' שם מד' ר"י בן תימא אדם הראשון מיסב בגן עדן היה והיו מלאכי השרת צולין לו בשר כו', ותי' בגמ' התם בבשר היורד מן השמים.

ובחי' הר"ן הק' לפי מש"כ התוס' דמתה מאליה הי' מותר לו לאכול, הול"ל דאיירי במתה מאליה דבשרה הי' מותר לו לאכול. ותי' דאין זה דרך כבוד שיתנו לו מבשר נבלה.

מיהו אכתי ק' לפי מש"כ דלהתוס' דבמתה מאליה מותר הי' להם לאכול הבשר, ה"ה דמותר לאכול מבשר קרבנות הואיל והשחיטה היתה לצורך גבוה ולא לצורך אכילתו, א"כ הו"ל למימר דהבשר אשר מלאכי השרת צלו לצורך האדם הי' בשר קרבנות, [עי' בסוף מנחות זה מזבח בנוי ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן, ועי' בתוס' שם], דזה הי' מותר לאדם הראשון לאכול. וכן ק' על מש"כ בד' הרמ"ה דהאיסור לאכול בשר הוא רק בשר חולין ולא בשר קרבן.

[והערני הגר"א דויטש שליט"א דאף אם שייך שהמלאכים יביאו קרבנות, אבל מסתבר דאין הם מביאים קרבן שלמים, הואיל ולא שייך במלאכים אכילה.

אך להלן יח-ה ואקחה פת לחם וסעדו וגו', וכ' הגר"א באדרת אליהו רמז על הקרבנות כו'. ולהלן שם פסוק ח' ויקח חמאה וחלב ובן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם וגו' ויאכלו. וכ' באדרת אליהו כי ידוע שהמלאכים הנראין לבני אדם ומתגלים במראה הם האשים והן הנהנין מקרבנות כמ"ש בר"מ בפ' פנחס ע"ש,

וכמשה"כ (שם כח-ב) את קרבני לחמי לאשי, והן אוכלי הקרבנות ממש כו', עי"ש.

לשם שמים. [ועי' מש"כ להלן בסו"ס צ"ב].

ומעתה הואיל ונאמר בהאי ברייתא דמלאכי השרת היו צולין הבשר לאדם, ע"כ דלא הי' זה בשר קרבנות, דאילו היה בשר קרבן היה עליו לאכול כמות שהוא לשם שמים ולא בדרך צליה. וע"כ דלא הי' זה בשר קרבנות, ושפיר הק' בגמ' איך אכל אדם הראשון בשר זה.

ולפ"ז דהי' מותר לאדם הראשון לאכול מבשר הקרבנות בין לשי' התוס' ובין לשי' הרמ"ה, הדרא הקו' למה נח לא הביא קרבן תודה כדין עובדי ימים הצריכים להודות ולהביא קרבן תודה.

ד. ונראה בזה דבהעמק דבר ויקרא ז-יג כ' דתכלית תודה שבא על הנס הוא כדי לספר חסדי השם שגמל עליו, ומטעם זה ריבה הכתוב בלחם ומיעט בזמן אכילת תודה מכל שלמים, היינו כדי שיהיה מרבה ריעים לסעודה אחת ביום הקרבה ויהי' ספור הנס לפני רוב אנשים כו', עי"ש. וכ"כ בסוף ספרו העמק שאלה.

והיינו דהואיל ובעינן לספר את הנס, הרי הקרבן תודה הוא היכי תימצי לספור הנס, הואיל וחייב להזמין אנשים כדי שיאכלו התודה והלחם כולו ביום אחד, ועי"ז מספר את הנס וזהו ענין קרבן התודה.

ואף אם נימא דאין אכילת קרבנות ע"י המלאכים, הא לפי' הר"ח דשלמי כ"נ אין נאכלין ואעפ"כ מביאין שלמים ואין נאכלין להם, א"כ י"ל דגם המלאכים יביאו שלמים אף דאין נאכלין להם. או שיתנו לבנ"א שיאכלום].

וי"ל דהנה כ' הרמב"ם בהל' מעה"ק פ"י ה"י ומותר לאכול את הקדשים בכל מאכל, אפילו הכהנים מותרין לאכול חלקם כו' בכל מאכל ולשנות באכילתן ולאכלן צלויים שלוקים ומבושלים כו'. וכ' הכ"מ אפילו הכהנים כו' משנה בסו"פ כל התדיר (זבחים צ' ב'), ומ"ש אפילו הכהנים, נראה דכתב כן משום דסד"א שהכהנים צריכים שלא יאכלו אלא לשם שמים ולכן לא יאכלו אותם במטעמים דרך תענוג, קמ"ל משום דכתב בהו (במדבר יח-ח) למשחה ומתרגמי' לשון גדולה כמו שהמלכים אוכלים, עי"ש.

וי"ל דכ"ז נאמר בקרבנות ישראל דבזה נאמר בקרא "למשחה" ודרשינן לגדולה, דאפילו הכהנים יכולים חלקם בדרך גדולה כמלכים וא"צ לאכול דוקא לשם שמים כמות שהוא. אבל בקרבנות בני נח יש לומר דאין בהם היתר זה לאכלם דרך גדולה, דהם אינם מלכים, וע"כ צריכים לאכול חלקם בקדשים כמות שהוא

מעשה י"ל דמעיקר הדין בעינן להביא קרבן להודות על הנס, ואמנם מצד עצם הבאת הקרבן הרי קרבן עולה עדיף על קרבן תודה, הואיל והעולה כולה כליל משא"כ קרבן תודה הנאכלת, [ע"י ס' דרך שיחה עמ' מ']. מיהו כדי להודות על הנס יש עדיפות בהבאת תודה כדי לספר את הנס ברבים ע"י אכילת בשר התודה ולחמה.

אך כ"ז היכא דהתודה ולחמה נאכלין, אבל לפי מש"כ הר"ח דאף אם ב"נ מביא שלמים – אינן נאכלין, והיינו משום דאין ב"נ אוכל קדשים, וה"ה דאינו אוכל את לחמי התודה דהם קדשים כבשר השלמים, א"כ א"א לקיים בתודת ב"נ את הספור של הנס אגב אכילת הקרבן ולחמו. לפי עדיף להביא קרבן עולה דכולו כליל ולא קרבן תודה דאינו כליל וגם אינו נאכל. וזהו שנח הביא עולות להודות על הנס ולא קרבן תודה.

ועוד י"ל דנאמר בשמות יח-ח ויספר משה לחתנו את כל אשר עשה השם לפרעה וגו'. ומבואר בחי' הגרי"ז (כתבים) שם דיש דין מיוחד של ספור הנסים שעשה השם, כדכתיב (תהילים קז-כב)

ויספרו מעשיו ברנה, וכמו כן כתיב (שם קח-ב) שירו לו זמרו לו שיחו בכל נפלאותיו, דהיינו דצריכים לשוח ולספר את נפלאותיו.

והוסיף הגרי"ז שם דלפני שיתרו בא לא הי' יכול משה רבינו לקיים את חיובו לספר את הנס, דלא הי' לו למי לספר את הנסים דהרי כל ישראל ידעו מהנסים כמותו. אבל כשבא יתרו והוא לא ידע מכ"ז, מיד קיים משה רבינו דין זה של "ויספרו מעשיו ברנה".

מעשה מבואר הא דנח לא הביא קרבן תודה אלא עולות, הואיל ונתבאר דענין קרבן התודה הוא היכי תימצי לספור הנס המחויב בזה כל מי שנעשה לו נס, והואיל וספור הנס שייך לספר רק למי שלא ידע ממנו, א"כ נח לא הי' לו למי לספר את הנס, דהא מלבד אנשי ביתו שהיו עמו בתיבה שידעו מהנס – מתו כולם במבול. והואיל ולא הי' לו למי לספר את הנס לפי לא הי' כל ענין שיביא קרבן תודה, דהוא רק היכי תימצי לספור הנס ברבים כמו שבי' הנצי"ב. וזהו דנח הביא רק עולות ולא קרבן תודה.